

SOCIAL

PARADIGM

AN INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Social Paradigm, 2020 2 (1): 48-54

Sarı Aşık'ın Türkiye Araştırmaları: "Azerbaycan Yurt Bilgisi" Dergisi

Könül Memmedova ¹

Azerbaycan sözlü halk edebiyatının, folklorunun öğrenilmesi tarihi çok zengindir. Buraya sadece Azerbaycan'da değil, aynı zamanda Türkiye'de yapılan araştırmalar da dahildir. Türkiye'de edebi yaratıcılığına başvurulmuş aşıklardan biri de Sarı Aşık'tır. XVII. Yüzyılda yaşamış Sarı Aşık hakkında Türkiye'de A. Caferoğlu'nun, A. Barmanbay'ın, M. Fahrettin'in araştırmaları vardır. Bildiride, Azerbaycan muhaciret folkloru tarihinde özel bir yeri olan "Azerbaycan Yurt Bilgisi" dergisinde yayımlanan "Azeri Aşıklarından Aşık Nebi" makalesi araştırmaya tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sarı Aşık, Azerbaycan Yurt Bilgisi, Mirzade Mustafa Fahrettin.

Turkey's Investigations on Sarı Ashug: The Journal "Azerbaijan Yurd Bilgisi"

The history of investigation of Azerbaijan folk literature, folklore is very rich. It is possible to include here the investigations carried out not only in Azerbaijan, but also in Turkey. Sarı Ashug was one of the masters whose literary activity was addressed in Turkey. There are investigations in Turkey by A.Jafaroglu, A.Barmanbay, M.Fahrettin about Sarı Ashug who lived in the 17th century. In the report it is said about the article "From Azerbaijan Ashugs - Ashug Nabi" published in the journal "Azerbaijan Yurd Bilgisi" which has its own place in Azerbaijan migration folklore-study.

Key words: Sarı Ashug, Azerbaijan Yurd Bilgisi, bayati (quatrain), Mirzade Mustafa Fahrettin.

Received/Makale Geliş Tarihi: 22.03.2019

Accepted/Makale Kabul Tarihi: 14.10.2020

1. Giriş

XVII. yüzyıl Azerbaycan sözlü halk edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biri olan Sarı Aşık mirasının tetkikat tarihi çok zengindir. Daha çok mani ustası olarak bilinen aşığın edebi mirası birçok araştırma konusu olmuştur. Azerbaycan'da geçen yüzyılın başından - Salman Mümtaz'dan başlayarak son dönemlere kadar, Sarı Aşık hakkında yazılar yazılmış ve onun mirası halkın ağzından toplanarak yayınlanmıştır. Akademisyen H.Arashlı, S.Mümtaz, B. Behçet, A. Ahundov, H.Kürdoğlu, son yıllarda prof. S.Paşayev, prof.M.Gasımlı ve diğerleri, Sarı Aşık mirasına başvurmuşlardır. (bakınız: 1) Bundan başka, Azerbaycan sözlü halk edebiyatının, halk şiirinin ve özellikle de aşık şiirinin tarihiyle ilgili araştırmalarda, Sarı Aşık yaratıcılığına değinilir, onun mani

¹ Azerbaycan Üniversitesi

konulmammadova2019@gmail.com

Sarı Aşık'ın Türkiye Araştırmaları: "Azerbaycan Yurt Bilgisi" Dergisi

ustadı olarak, "Yahşi-Yaman" destanın yaratıcısı ve kahramanı gibi özellikler yer alır. Bu araştırmaları özetlerken, Azerbaycan'daki Sarı Aşık mirasının çalışması üç yöne dayandığı ortaya çıkar: Sarı Aşık'ın hayatı ve edebi şahsiyetinin karanlık sayfaları aydınlatılır; onun sanatsal mirasında modern çağa kadar hafızalarda korunarak günümüze gelen şiirsel metinler toplanılır; Sarı Aşık'ın edebi mirası toplanılır ve aynı zamanda araştırmalar devam etmektedir. Geçen yüzyılın ilk yarısında, Sarı Aşık'ın eserlerini inceleyen araştırmacılarımız, öncelikle onun sanatsal mirasını toplamış ve daha sonra geniş kitlelere ulaştırmak için araştırmalar yapmayı gerekli görmüşler. Bu dönemde, özellikle bu yönde çalışma yapanlar sırasında S.Mümtaz ve B.Behçet'in isimlerini zikr edebiliriz.

İlerleyen dönemlerde, Sarı Aşık mirasının karanlık ve tartışmalı sorunları bir araştırma nesnesine dönüştürülür. Bu, akademisyen H. Araslı'nın araştırmasında daha fazla kendini gösterir.

Türkiye'de Sarı Aşık Araştırmaları

Sarı Aşık mirasının araştırma tarihine genel olarak baktığımızda, Azerbaycan dışında da bu manî ustadı üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Türkiye'de bu alanda yapılan araştırmalar daha fazla dikkati çeker. Türkiye'de Sarı Aşık üzerine yapılan çalışmalarını iki grupta özetlemek mümkündür:

- İlk olarak, Sarı Aşık ile ilgili araştırmalar;
- İkincisi, Azerbaycan aşık şiirine, halk yaratıcılığına ait araştırmalarda Sarı Aşık.

Elbette ilk yöndeki ana kaynak, 1934 yılında yayınlanan "Azeri Aşıklardan Aşık Nebi" makalesidir, ikinci sırada ise Türkiye'de Azerbaycan saz şairlerine, aşık yaratıcılığına ait dergi ve antolojiler olmuştur. Araştırmamızı ilk yöne dahil edilen bir araştırma üzerine incelemeye çalıştık.

"Azerbaycan Yurt Bilgisi" ve Sarı Aşık

1920'deki Bolşevik işgalinden sonra, Azerbaycan'daki sosyo-politik ve kültürel durumun tamamen değiştiği açıktır. Azerbaycan'ın tanınmış aydınları hicret etmeye mecbur kalmışlardır. Azerbaycan'daki aydınların geri kalanı kendi yaratıcılıklarını sürdürmeye çalışırken, 1930'larda kullanılan baskıcı zulümden kurtulamadılar. Sarı Aşık mirasının önde gelen iki araştırmacısı - S. Mümtaz ve B.Behçet, 20'li ve 30'lu yıllarda bu baskıcı dalganın kurbanlarıydılar. Bu kızıl terörden kurtulmayı başaran muhacirler, göç konusundaki faaliyetlerini sürdürmeye çalışıyorlardı ve bu faaliyet sonucunda birçok Azerbaycan dernekleri ortaya çıktı. Bahsettiğimiz "Azerbaycan Yurt Bilgisi" dergisi, Türkiye'deki Azerbaycanlı muhacirlerin böyle faaliyetlerinin mantıklı bir sonucudur. Muhacirette yaşayıp, yaratmış Azerbaycan bilim adamı, Azerbaycan'ı her zaman layıkli bir şekilde temsil eden, İstanbul Üniversite'si'nin profesörü Ahmet Caferoğlu'nun katkısıyla, 1932 yılında faaliyete başlayan ve sadece üç yıl faaliyet gösteren "Azerbaycan Yurt Bilgisi" dergisi Azerbaycan edebiyatının tetkik ve tebliği konusunda oldukça değerli işlere imza atmıştır. V. Guliyev'in "Azerbaycan Yurt Bilgisi" dergisi hakkında yazması tesadüf değildir: "30'ların Azerbaycan Ansiklopedisi niteliğindeki bu dergide, tamamen Azerbaycan halkının dili, tarihi, etnik kökeni, komşu kültürlerle etkileşimi ve Türk dünyasındaki yeri ve rolü, müzik, folklor, etnografya vb. ilgili onlarca ilginç,

gerçek makaleler yayınladı. Hiç kuşkusuz, Ahmed Caferoğlu, dünyaca ünlü eserlerini yazmasaydı bile, sadece “Azerbaycan Yurt Bilgisi”nin yayını onun isminin bilimsel-edebebi çevrelerde sonsuza dek yaşatmaya ve gelecek nesillerin şükran ile anması için yeterliydi.” (2, 14).

İstanbul'daki “Burhaneddin” yayınevinde yayınlanan “Azerbaycan Yurt Bilgisi” dergisi ayda bir kez ve 48 sayfa hacminde yayınlanırdı. Yukarıda belirtildiği gibi, editör prof. Ahmet Caferoğlu, “Yazı işleri uzmanı Prof. Fuad Köprülüzade, Prof. Zeki Velidi Togan, Dr. Mirze Hacızade, Dr. Muhammed Ağaoğlu ve İstanbul Üniversitesi'nin asistanı Abdülkadir idi.” (3, 18). 1932-34 yıllarında derginin 36 sayısı yayımlanır: “Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'nun Azerbaycan Yurt Bilgisi dergisinin on iki sayılık 1.cildi 1932 yılında, II. cildi 1933'te, III. cildi ise 1934'te yayımlanmış, bir arada hazırlanan 35.-36. sayısı ile yayımı sona ermiştir. Dergi, uzun bir aradan sonra 1954 yılı Şubatında çıkan 37. sayısı ile Azerbaycan Kültürünü Tanıtma Derneğinin yayın organı olarak devam ettirilmek istenmişse de, bu teşebbüs başarılı olamadığından bundan başka bir sayı çıkmamış ve ne yazık ki; bu sayı ile yayın hayatını tamamlamıştır.” (4) .

“Azerbaycan Yurt Bilgisi” dergisinin amacı, yalnızca Azerbaycan hakkında değil, diğer halklar, özellikle de Rus işgaline maruz kalan Türk halkları hakkında bilgi yayınlamaktır. “Editör kadrosunda Ahmed Caferoğlu, Türk dünyasının bilimsel çıkarlarını dikkate alır. Öğretmeni Mehmet Fuat Köprülüzade Anadolu, Mirze Hacızade ve Muhammad Ağaoğlu Azerbaycan, Profesör Zeki Velidi Togan Volgaboyu ve Abdülkadir ise Orta Asya Türklerinin temsilcileriydi.” (5, 29)

Şöyle ki, “Azerbaycan Yurt Bilgisi” dergisi bahsettiğimiz Sarı Aşık mirasına kayıtsız kalmamış. Derginin 28 Mayıs 1934 tarihli 29. sayısında, Mirzade Mustafa Fahrettin tarafından “Azeri Aşıklarından Aşık Nebi” makalesi yayınlanır (6). Hacimce büyük olmayan (toplamda sadece 3 dergi sayfası) bu makalede Sarı Aşık hakkında değerli bilgiler bulmak mümkündür. “Azerbaycan Yurt Bilgisi” dergisinin devamlı araştırmacısı Ş. Hasanova “Muhaciret Mirasımızın Yurt bilgisi” kitabında bu makaleyi ciddi bir şekilde tahlil etmiş ve bir sıra ilginç sonuçlara ulaşmıştır (7).

“Azeri Aşıklarından Aşık Nebi” makalesinin yazarı Mirzade Mustafa Fahrettin, muhtemelen Azerbaycan'dan Türkiye'ye göç eden vatandaşlarımızın soyundandır. Araştırmacı Ş.Hasanova, Mirzade Mustafa Fahrettin'in Azerbaycan'dan Türkiye'ye göç ettiğini belirtir. “... Makalenin yazarı yazı üslubundan ve makalesindeki bir takım makamlardan Azerbaycan muhacirlerinden olduğu bilinen Mirzade Mustafa Fahrettin'dir.” (7) Son yıllarda, bu yazarın kimliği ile ilgili kayda değer bir araştırma yapılmamıştır. Türkiye'nin Kafkas Üniversitesi'nden, Doç.Dr.Afina Barmanbay'ın “Sarı Aşık ve Mîr Seyyid Akabâlî nesli” makalesinde birçok karanlık konu açıklığa kavuşturulmuştur. Bu makalede: “Adı Mirzâde M. Fahreddin diye geçen yazar, Mustafa Fahreddin Akabâlî (1889- 1972), Mîr Seyyid Hamza Nigârî'nin amcası oğlu Mîr Mustafa'nın torunudur.... Mustafa Fahreddin Akabâlî'nin babası Seyyid Sâdeddin Efendi, Karabağ'dan Amasya'ya göç ederek Mîr Hamza Nigârî'nin müridi olmuştur. Mîr Hamza Nigârî'nin vefatından birkaç yıl sonra - 1889 yılında, Amasya'da Nigârî muhitinde doğmuş Fahreddin Akabâlî bu çevrede yetişmiştir. Mustafa Fahreddin'e

Sarı Aşık`ın Türkiye Araştırmaları: “Azerbaycan Yurt Bilgisi” Dergisi

dedesi Mîr Mustafa'nın adını vermişler, Mirzâde soyadı ile Mirler köyünden çıkan neslinin adını taşır (8).

“Azeri Aşıklarından Aşık Nebi” makalesi

Mirzade Mustafa Fahretti'nin “Azerbaycan Yurt Bilgisi” dergisinde yayımladığı bu makalede çeşitli noktalara odaklandık:

- Her şeyden önce, bu makalede Sarı Aşık`ın gerçek adı ile ilgili görüşler var. Aşığın adı ve mahlasıyla ilgili tartışmaların yakın zamana kadar sürdüğünü biliyoruz.
- İkincisi, bu makalede Sarı Aşık`ın doğum tarihi hakkında bilgi bulabilirsiniz.
- Üçüncüsü, bu makalede Sarı Aşık mirasından örnekler sunulur;
- Dördüncü olarak, bu makale Sarı Aşık`ın mezarı hakkında bilgiler içerir;
- Beşinci olarak, bu makalede Sarı Aşık hakkında halk arasında yaygın olan rivayetlere yer alır.

Sarı Aşık`ın gerçek adı hakkındaki düşünceler

Sarı Aşık`ın adı ve mahlasıyla ilgili tartışmaların son yıllara kadar sürdüğünü biliyoruz. Folklor tarihinde bahsettiğimiz aşık, çeşitli isimlerle tanınmış ve araştırılmıştır- Aşık Abdulla, Aşık Garib, Aşık Gurbanali, Aşık Nebi, Aşık, Sarıca Nebi vb. S. Mümtaz`ın 1927 yılında yayımlanan “Aşık Abdulla” çalışması, anlaşmazlıklara neden olur. Salman Mümtaz`ın 1930'larda “Sarı Aşık” adlı kitabını yayımladıktan sonra, 1936'da Behlül Behçet iki, Hamit Araslı ise bir makale ile Sarı Aşık`ın ismi ile ilgili tartışmaya açıklık getirirler. Sarı Aşık`ın ön araştırmasıyla başlayan tartışmalara katılanlardan biri de Mirzade Fahrettin oldu.

Onun makalesinde ilginç bir nokta var. Derginin “içindekiler” kısmında makalenin ismi şöyle yazılmıştır: “Azeri Aşıklarından Aşık Nebi.”

Derginin içinde ise makalenin ismi şöyledir: “Azeri Aşıklarından Sarı Aşık.”

Makalede, M. Fahrettin şöyle yazar: ““Bu makalede o güzel yurdun yetiştirdiği mümkün nefeslerden “Sarı Aşık” lakabile maruf “Aşık Nebi”den bahsetmek isterim” (5, 176). Makalede başka bir yerde, “işte, adının “Nebi” olduğunu öğrendiğimiz bu halk şairi” –diye bilgi verir. Böylece, Aşık`ın adı ve mahlası yazar tarafından bilinir. Öte yandan, makalede, M. Fahrettin, Mir Hamza Nigari mirasına bir örnek verir, bu şiirsel eserde aşığın adı Sarı Aşık olarak yer alır. “Mir Nigari divanlarından bu zatı zikrederken:

“Ol qurbdedir mezar-i Aşık
Elqabi şehiri Sarı Aşık
Ol Aşık-ı sadıq olsa layıq
Serdar-ı cünun-u Qays-ü Vamıq”

diye pek sitayişkarane bir surette anmıştır” (5, 176).

İki yıl sonra, 1936'da, akademisyen Hamid Araslı, “Sarı Aşık Hakkında” makalesinde Mir Hamza Nigari'nin bu şiirindeki “Aşık hakkında ilk yayın bilgisi” adlandırır (9).

Sarı Aşık`ın Doğum Tarihi Hakkında Bilgi

M. Fahretti'nin makalesinde, Sarı Aşık'ın doğum tarihi hakkında: “altı yüz yıldan beri avam, havas, zühd-ü vara, ashabi ile rint, kalendere İslam, Hristiyana merkadini münacat mahalli ittihaz ettirmiş olan bu “Aşık”, bu teamüle göre zamanın sevgililerinden olduğunu göstermektedir” (5, 176). 1927'de arkeologlar Sarı Aşık Türbesi'ni araştırırken şöyle sonuca varılmışlar, Aşık, XVII. yüzyılda yaşamıştır. Azerbaycan halk edebiyatı tarihine Sarı Aşık, XVII. Yüzyılın temsilcisi olarak dahil edildi. Bu nedenle, M.Fahretti'nin iddiasını kabul etmekte zorlanıyoruz.

Sarı Aşık Mirasından Örnekler “Azerbaycan Yurt Bilgisi”nde

Bu makalede Sarı Aşık mirasından 9 mani yer alır. M.Fahrettin bu manileri mazmununa göre tasnif etmeye çalışmış, onları- vasiyetname, sevgi, davul çalma, vatan sevgisi (Vassiyennamesinden, aşk hakkındaki telakkisinden, darb-i mesel hükmündeki maniler, adını bildiren kısım, yurduna karşı tehassüslerden) gibi sınıflandırmaya çalışmıştır. Doğru, bu örnekler kusurlu olarak yayınlansa da aşığın hayatı ve ölümü hakkındaki bilgileri koruma açısından değerlidir. Örneğin, buradaki manilerden birine bakalım:

“Aşığın Nebidir adı,
Gam beni ne budadı.
Ad benim, yar özgenin
Neylerem Nebi adı.”

S.Hasanova örneklerin kusurlu olmasının nedenini şöyle açıklar: “Büyük olasılıkla makalenin yazarı bu manilerin metnini çocuklukta duymuş ve daha sonra onları hafızasında canlandırmaya çalışmıştır. Kafideyedeki bozukluk, hecelerdeki uygunsuzluklar ilk önce bununla ilgilidir.

Sarı Aşık'ın Mezarı Hakkında Bilgiler

M.Fahrettin, Sarı Aşık'ın mezarını tüm detaylarıyla anlatıyor: “İşte, adının “Nebi” olduğunu öğrendiğimiz bu halk şairi Zengezur kazasının bir hattı müstekim üzre kesen ve “Cebrail” kazasından ayıran “Hakari” ırmağının ve yine Mir Nigarinin doğum yeri olan “Cicimli” köyüne giden yolunda sağ tarafında mezkur ırmağa 25 metre kadar bir yerdedir. Üzerinde kargir bir kunbedi vardır. Bna pek metin ve müseddestir. Binanın tavanı da mahruti bir şekilde olup kubbe değildir” (5, 176). Onun bu tasvirdeki en önemli noktası “aklımda kaldığına göre” ifadesidir. Bu, yazarın aynı yerde bulunduğunu ve mezarı gördüğünün ispatıdır. Makalede tasvir olunan bu olaya araştırmalarda tutum farklıdır. S. Hasanova bu konuda şöyle yazar: “Makalede, yazarın çocukluk hatıralarından da görüldüğü gibi, eski zamanlardan kalma bir anıt kompleksin bazı unsurları 20. yüzyılın başlarında hala korunuyordu”(7). Prof. A.Hasankızı bu makaledeki olayı farklı şekillerde açıklar: “Görünüşe göre hicertte çok iyi bir kaynağa dayanıyordu - Seyid Nigari Cicimli köyündendi, bu yüzden Sarı Aşık'ın Hekeri nehri kıyısındaki mezarını büyük ustadın görme ihtimali yüksektir. Mustafa Fahreddin onun mezarını tasvir ederken sadece bu noktaya dikkat etmişse de, bununla birlikte okuyucuda bu yerleri göremesi düşüncesi oluşmaktadır” (10). Yani, M.Fahrettin, Sarı Aşık'ın mezarının tasvir ederken Seyyid Nigari'ye istinad eder. Doç.Dr.A.Barmanbay ise yazarın bu kabri ziyaret ettiği kanaatindedir: “Aslında, Mirzâde'nin Sarı Aşık'ın

Sarı Aşık`ın Türkiye Araştırmaları: “Azerbaycan Yurt Bilgisi” Dergisi

mezarını birebir gördüğünü, hatta o bölgedeki mezarlıklarda şahsen tetkikat yaptığını rahatlıkla söyleyebiliriz” (8).

Son olarak, bahsedilen makalede Sarı Aşık hakkında halk arasında yaygın olan rivayetler de yer alır. M. Fahrettin, halk arasında yayılan bir rivayeti makalesine alır, bu da araştırmanın önemini daha da artırır. Burada Sarı Aşık`ın cenaze namazının Seyid Nigari`nin büyük dedesi Mir Ağa Bali adıyla ünlü olan Hacı Muhammed Şemseddin tarafından kılındığı söylenilir. Halk arasında yaygın olan bir rivayeti, fikrini kanıtlamak için alır: “Edilen rivayete göre, aşıkın cenaze namazı hakkındaki vasiyyetinden Mir Aka balinin haberi yokmuş. Müşarünileyh Hicaza giderken “Aşıkın” köyünden geçmiş, durmadan geçmek istediği halde bineği olan katır bir türlü köyden çıkmamış, hayvanın bu vaziyetinden mühlhem olarak “aşık”ı sormuş, ölüm döşeginde olduğu haber verilmiş. Seferi tehir ederek Aşıkın evine girmiş. Yasdığıın üzerinde

Aka Bali geldin Aşık üstüne

Durma yasin oku turyan

- şiirini görmüş ve sure-i Şerifeyi okumaya başlamış; bitirir, bitirmez Aşık vefat etmiş ve namazını kıldıktan sonra yoluna devam etmiştir ” (5, 177)”. Bundan başka, aynı olaya işaret eden bir mani de sunar:

“Men aşiq oxu turyan

Oxu ayin, oxu turyan

Ağa Bali geldin Aşiq üstünə

Oxu “Yasin”, oxu turyan.”

Sonuç

Tahlil etmeye çalıştığımız M. Fahretti'nin “Azeri Aşıklarından Sarı Aşık” makalesi, Sarı Aşık mirasının tarihinde önemli bir yere sahiptir. Ancak bu araştırma, Türkiye'deki Sarı Aşık çalışmalarının başlangıcıdır, ancak son değildir. Çünkü A. Caferoğlu gibi tanınmış türkolog, son yıllarda A. Barmanbay gibi araştırmacı Sarı Aşık mirasına dönmüş, onu araştırmış, bu edebi mirastan örnekler Azerbaycan halk edebiyatına adanmış antalojilere dahil edilmiştir.

Kaynaklar

Mümtaz S. Aşiq Abdulla //; Mümtaz S. Sarı Aşiq və bayatıları. Bakı: Azərənşr, 1935, 213 s.; Bəhcət B. Sarı Aşiq // Ədəbiyyat qəzeti, 29 fevral 1936; Bəhcət B. Aşiq təxəllüslü bayatı şairinin tərcümeyi-halı // Ədəbiyyat qəzeti, 24 mart 1936; Bəhcət B. Sarı Aşiqın bayatıları // transliterasiya və ön sözün müəllifi R.Xəlilov. Bakı: Səda, 2006, 97 s. ; Pirsultanlı S.P. Poeziyamızda Sarı Aşiqın bayatı zirvəsi. Bakı: Azərənşr, 2011, 156 s. və s.

Quliyev V. M. Gedənlərin qayıtması (ön söz) // Həsənova Ş, Mühacirət irsimizin “Yurd bilgisi”. Bakı: Letterperss, 2014, s. 12-15

Əliyeva Ü. “Azərbaycan Yurd bilgisi” dərgisində folklorşünaslıq məsələləri. Bakı: Elm və təhsil, 2014, 136 s.

Küçük M. Azərbaycan Yurt Bilgisi (1932 - 1934) // http://www.tdk.gov.tr/images/1998_06_25_Kucuk.pdf

Fahrettin M. Azeri aşıklarından Sarı Aşık // Azərbaycan Yurt Bilgisi, yıl 3, 28 mayıs, 1934, sayı 29, s. 176-178

Həsənova Ş. Mühacirət irsimizdən səhifələr. Bakı: Maarif, 1995, 152 s.

Həsənova Ş, Mühacirət irsimizin “Yurd bilgisi”. Bakı: Letterperss, 2014

Barmanbay A. Sari Âşık ve Mir Seyyid Akabâli nesli // Türkiyat araştırmaları, c.27/1, 2017, s. 33-45

Araslı H. Sarı Aşık haqqında // Ədəbiyyat qəzeti, 15 may 1936

Həsənqızı A. Aşık yaradıcılığı mühacirət folklorşünaslığında. Bakı: Azərənəsr, 2011, 156 s.